

rübünen əsasında qurulur. Bu insanlar: alimlər, şairlər, rəssamlar, müsəlşiqiçilər, mühəndisler və başqalarıdır.

Ümuməmdəni məzmunun tərkibinə, həmçinin başarıyyat tərəfindən həll olunan fundamental problemlər daxil edilir. Qeyd edək ki, real təhsil obyektlərinin və onlar haqqında ümuməmdəni bilişliklər ayrı-ayrı siniflər və fənlər bölməsi də biler. Onlardan bir çoxu təhsilin bütün pillələrində iştirak edə bilər və yaxud az və ya çox formada fənlərdə öz əksini tapar.

Ümumi (ümumi təhsil) və ümumtolim bacarıq, vərdiş və fəaliyyət növərinin bir-birindən fərqləndirilməsi lazımdır. Əgər bircincisi, daha çox təhsilin ümumifənnən məzmunun mövzusuna dəha çox addırırsa, məsalən: ümuməmlən anlayışlara və kateqoriyalara, ikincisi, tədris prosesinin özü: şagirdin özüntüskimilən, planlaşdırma, rəfleksiya, özüntüskimiləndirmə və digər analozi növərinə aiddir.

Təhsil kompetensiyalarının təhsil fərdi-faaliyyətde yanaşımının nüticəsində, şagirdin şəxsiyyətinə aid olub, müəyyən fərdi təsəkil olunmuş kompleks fəaliyyətlər zamanı əməl galır və belə əraflıtdırda xoxlanılır. Kompetensiya (latın dilində *competititia*) adama yaxşı məlum olan sahələri, təcrübəni bildirir. Müəyyən bir sahədə kompetentik, bu sahə haqqında əsaslıdırılmış mühakimə yürütməyə, orada effektiv hərakət etməyə imkan verən biliklärə və qabiliyyətə malik olmaqdır.

Ümumi təhsil kompetensiyaları, bütün fəaliyyət sahələrinə aid olmayıb, yalnız əsas təhsil sahələrini və tədris fənlərini shata edir. Bu növ kompetensiyalar ümumi təhsilin fənn fəaliyyəti sahələrinə əks etdirir və onun məqsədindən kompleks nail olmama xidmət edir.

Təhsil kompetensiyalarının təhsilin praktiki normativ tərkibinə daxil edilməsi bizi təhsil sistemimizdə də mövcud olan bəzi problemləri həll etməyə imkan verir. Təhsil

kompetensiyaları, yalnız şagirdin ayrı-ayrı bilişlik və bacarıqlarını mənimsəməyi tələb etmir, o həm də şəxsiyyət fəaliyyəti xarakterli müxtəlif kompetentlərin bu və ya digər sahədə kompleks əlaqəsini onun səmərəli tətbiqini tələb edir.

Rəyçi: prof. A. Adıgozəlov

İstifadə edilmiş ədəbiyyat

1. Azərbaycan Respublikasında təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyası: "Azərbaycan məktəbi" jurnalı, 2013, № 5.

2. Müəllimlərin XIV qurultayında Azərbaycan Respublikasının təhsil naziri Mikail Cabbarovun məruzəsi, "Azərbaycan məktəbi" jurnalı, 2014, № 1.

3. Azərbaycan Respublikasının təhsil sahəsində İslahat Programı. Bakı, 1999.

4. Kərimov F., Əhmədov M., Varimski G., Reylı Ə. Interaktiv kurikulum: məhiyyəti və nümunələr. Bakı: Adiloğlu, 2006.

5. Azərbaycan Respublikasında ümumi təhsilin Konsepsiyası (Milli Kurikulum). Bakı, 2006.

T.Talibov,

Ə.Məmmədova

İzmenenie soderzhaniya – prioryetnaya zadacha
Resümə

Изменение содержания – одно из приоритетных задач в новом курсиклуме по математике. Эти изменения должны быть отражены в процессе учёбы.

T.Talibov,

Ə.Məmmədova

Maintenance change is the priority issue
Summary

The article is dealt with the maintenance changes on mathematics which is regarded priority issue. They must be taken into account in teaching process.

YENİDƏNHAZIRLANMA TƏHSİLİNİN MODERNLƏŞDİRİLMƏSİNİN PEDAQOJİ KADRLARIN HAZIRLIĞINA TƏSİRİ

Lalə Qurbanova

Azərbaycan Müəllimlər İnstitutunun Zaqatala filialının əlavə təhsil üzrə direktor müavini

Açar sözlər: Əlavə peşə təhsili, kadrların yenidənəhazırlanması, innovasiyalar, integrasiya, idarəetmə, globallaşma, modernlaşdırma.

Ключевые слова: дополнительное профессиональное образование, переподготовка кадров, инновации, интеграция, управление, глобализация, модернизация.

Key words: additional professional education, staff training, innovations, integration, management, globalization, modernization.

Camiyistiyən və təhsilin inkişafı müasir dövrün peşəkar təhsil sisteminin, həmçinin müəllimlər kadrlarının hazırlanmasının modernləşdirilməsi ilə müəyyən olunur. Azərbaycan Sovet Ensiklopediyasında "modernlaşdırma" anlayışı-ən yeni, müasir tələb və normalara müvafiq dəyişikliklər kimi izah olunur.

"XXI əsrin əvvəllərində "modernlaşdırma" yeni mənə kəsb edərək səsən-mədəni sahəyə istiqamətləndir. Bu, Azərbaycan üçün yeni tip innovasiya modelidir. O da özündə məzmunca üç əsas faktordan ibarətdir:

– dövlətin aparıcı rolunu möhkəmləndirmək;

– ictimai inkişafın aparıcı istiqamətlərində resursları mərkəzləndirmək;

– innovativ iqtisadi formalasdırmaq, vətəndaş cəmiyyəti institutlarını inkişaf etdirmək və bunları müasir Azərbaycanın modernləşdirilməsinə yönəltmək.

Sosial-mədəni modernlaşdırma vətəndaşları innovasiya xarakterli fəaliyyətin formalaşmasında kadr, maliyyə, informasiya resurslarının cəlbü, insanları ömürboyu mənvi, sosial, elmi-texniki, intellektüel inkişafı istiqamətləndirən, cəmiyyətin mənəvi

birliliyi ümuməlli prioritətlərə yönəldən normaldır. Bu modernlaşdırma cəmiyyətin tələbatlarına uyğun olaraq və dövlətin real aparıcı qüvvəsinə istinad edərək cəmiyyətin tələbatlarının ödənilməsinə istiqamətlənir".

Yenidənəhazırlanma təhsili ilkin baza təhsili proqramları ilə yenidən əldə ediləcək ixtisasın baza təhsili proqramı arasındaki fərqli bir tədris ilinə hesablanmış saatdan çox olmaması şartı ilə mütəxəssislər verilən əlavə təhsildir. Proqramlar arasında fərqli yenidənəhazırlanma təhsili verən müəssisə tarifindən müəyyən edilir.

Yenidənəhazırlanma təhsili aşağıda göstərilən hallara uyğun kadrların hazırlanması tələbatı yaradıqda müvafiq proqramlar əsasında həyata keçirilir.

– Peşə-ixtisas təhsilində yeni ixtisaslar üzrə mütəxəssis hazırlığına başlandıqda, bu ixtisaslar üzrə təhsilverənlərin yenidənəhazırlanmasında həyata keçirilir;

– İllikin kadr hazırlığı kifayət etməyən ixtisaslar üzrə yenidənəhazırlanma;

– Müəyyən müddət işləmiş qeyri-ixtisas təhsili kadrların işlədiyi ixtisas üzrə yenidənəhazırlanması;

– Sahənin təşkili və idarə olunması üz-

elmi metodologiyanın gücləndirilməsinə, idarətin ümumi elmi metodlarının istifadə edilməsinə, immitasiya və onun modellərinə, təcrübə metodikalarə, məsələn, ssenariyin planlaşdırılmasına istinad etmək zəruridir. Çünkü onlara töbəqi seçim, diaq, məqsədə çatmaq üçün dəyərlərin və resursların uyğunlaşdırılması strategiyasını həyata keçirməyə imkan verir.

Cəmiyyətin inkişafının, dəyərlərin və təhsilin inkişafının məqsəd və qanuna uyğunluq məyillerinə, innowasiya ilə yeniləşmə şəraitində pedaqoji kadrların yenidənəhərəkətlenməsindən istinad etmək olar:

- ardıcılıq prinsipi (pedaqoji kadrların yenidənəhərəkətlenməsindən istinad etmək olar);

- mədəniyyət, mədəniyyətə münvafiqlik, insanın və təhsilin dəyəri, təlim fəaliyyəti prinsipi;

- idarəetmənin sistemli, dəyəri inkişafı;

- inkişafda nizamlılıq və qeyri-nizamlılığın (innovation proseslərinin) qarşılıqlı əlaqəsi, qarşılıqlı təsirin nəzərə alınması prinsipi;

- insan fəaliyyətinin bütün növlərində sistemi elmi və konseptual biliklərin roluñ gücləndirilməsi prinsipi;

Buradan da iki tələb meydana çıxır:

- mədəniyyətlər arası qarşılıqlı təsirin və əməkdaşlığı genisləndirilməsi;

- idarəetmənin elmliyinin yüksəldilməsi; 1) fəlsəfi səviyyədə; 2) ümumi elmi səviyyədə-ümumi elmi əhamiyyətli metodların töbəqi modeləşdirilmə; idarəetmədə fənlərərə qarşılıqlı əlaqların genisləndirilmə; iqtisadi-modeləşdirilmə və proqnozlaşdırmanın, iqtisadi-pedaqoji modeləşdirmənin və təhsilin proqnozlaşdırılmasının istifadə edilməsi; 3) konkret elmi səviyyədə-

dəyəri istiqamətləndiricisi sistem və təlim texnologiyalarının sosio mədəni funksiyalarını aktuallaşdırın təhsil məzmununun layihələndirilməsi (senarilər-seçim, diaq, layihə və b.): 4) idarəolunun personala fərdi yaşıyanın gücləndirilməsi; fasiləsiz təhsil prinsipin və bu prosesdə subyektiñ şəxsiyyətiniñ inkişafı.

Pedaqoji kadrların yenidənəhərəkətlenməsindən idarəolunmasının sisteminin prinsip və qaydalarının reallaşdırılması sosiumun innowasiya inkişafının xarakteristikası ilə bağlıdır. Innovation yeniləşmə cəmiyyətin ümumi qanuna uyğunluğudur. Şübhəsiz ki, bu öz təsirini təhsilə da biruza verir.

Pedaqoji kadrların yenidənəhərəkətlenməsindən idarəolunmasının sisteminin təhsilin məzmunu haqqında xüsusi olaraq qeyd etmək lazımdır. Burada tədris planları, proqramları və materialların modernləşdirilməsi zərurəti meydana çıxır.

Ixtisasın artırılmasının sistemi ilə pedaqoji kadrların yenidənəhərəkətlenməsindən idarəetmənin inkişafının əsasında fərqli olduğuna baxmayaraq, məbəz təhsilin məzmunu müasir devrin tələblərinə uyğun, təlimin elmliyinə münvafiq olaraq təhsilin müxtəlif proqramlar üzrə hazırlanlığını bir-birinə yaxınlaşdırır. Eyni zamanda müdəvəmlərin marağını nəzərə alaraq fərdi kursların təskilini də zorlu hesab edilir.

Fasiləsiz pedaqoji təhsil və müəllim hazırlığının beynəlxalq inkişaf tendensiyaları XX əsrin sonlarında və XXI əsrin əvvəllərində inkişaf etmiş qabaqcıl dünya əlkəlerinin yenidənəhərəkətlenməsində təhsilində aşağıdakı inkişaf tendensiyalarını müşahidə edir:

- pedaqoji təhsil sisteminde əmək haqqının atraktivisi yolu ilə müəllim və töbəyicilərin sosial statusunun və həyat səviyyəsinin yüksəldilməsi;

- məktəbdə, ailədə və pedaqoji təhsil məsəsindən müəllim sənəti üzrə peşəyənmünmüne diqqətin artırılması;

- yenidənəhərəkətlenmə üzrə bütün elmi nəiliviyətlərin əks etdirən samoroli təlim programlarının işlənilməsi;

- pedaqoji təhsil müəssisələrində tədris edilən pedaqoji-psixoloji fanların sayıının artması, bu haldə seçmə və interaktivlik principlərindən daha geniş istifadə edilməsi;

- təlim prosesində innovasiya-kommunikasiya texnologiyalarından, müasir təlim metodlarından və yeni pedaqoji texnologiyalardan istifadə edilməsi;

- pedaqoji təcrübə müddətinin artırılması və bu müddədə müdavimlərdə öz sənətində uyğun praktiki vərdişlərin əldə edilməsi üçün müstəqilliyin və fəallığın inkişaf etdirilməsinə diqqətin gücləndirilməsi;

- yeni işə qəbul edilən gənc müəllimlərin peşə fəaliyyətinə himayədarlıq edilməsi;

- müəllimin yenidənəhərəkətlenmə təhsilinə diqqətin artırılması, bu prosesdə şəxsiyyətindən müəllimlərin ehtiyaclarına, arzu və isteklərinə uyğun olaraq hazırlanması;

- məktəbdə əsaslı yenidənəhərəkətlenmə modelinin daha geniş tətbiq edilməsi.

Təcrübə göstərir ki, təqdim etdiyimiz yeni məzmun və texnologiyalar eksperiment rolunu oynadıqdan sonra pedaqoji kadrların yenidənəhərəkətlenməsində müvafiqiyyətə istifadə oluna biler.

Yuxarıda deyilənlərdən belə nəticəyə ələmək olaraq ki, pedaqoji kadrların yenidənəhərəkətlenməsində təlim prosesinin modernləşdirilməsi pedaqoji peşə sərisləliyinin inkişafına xidmət edən bütün komponentlərinə vəhdiyyət yaradma (vahidlik prinsipi) prinsipi əsasında həyata keçirilməsi mümkündür. Dəyilən qanuna uyğunluqlar və prinsiplər əsasında qurulan idarəetmə inkişaf etdiricisi olduğunu üçün keyfiyyətin yüksəldilməsi üçün zəmin yaradır.

Rəyçi: prof. M.Həsənov

İstifadə edilmiş ədəbiyyat

1. Əzizov R. Ixtisasartırma təhsili

"Azərbaycan məktəbi" 2014/2

pedaqoji kadrların ehtiyaclarının təminatçısıdır. Təhsil, 2013.

2. Mehrabov A. Azərbaycan təhsilinin müasir problemləri. Bakı: Mütərcim, 2007, s.452.

3. Hüseynov Ş. Müəllim kadrlarının hazırlanlığında innovasiya-kommunikasiya texnologiyalarından, müasir təlim metodlarından və yeni pedaqoji texnologiyalardan istifadə edilməsi;

- pedaqoji təcrübə müddətinin artırılması və bu müddədə müdavimlərdə öz sənətində uyğun praktiki vərdişlərin əldə edilməsi üçün müstəqilliyin və fəallığın inkişaf etdirilməsinə diqqətin gücləndirilməsi;

- yeni işə qəbul edilən gənc müəllimlərin peşə fəaliyyətinə himayədarlıq edilməsi;

- müəllimin yenidənəhərəkətlenmə təhsilinə diqqətin artırılması, bu prosesdə şəxsiyyətindən müəllimlərin ehtiyaclarına, arzu və isteklərinə uyğun olaraq hazırlanması;

- məktəbdə əsaslı yenidənəhərəkətlenmə modelinin daha geniş tətbiq edilməsi.

Təcərübə göstərir ki, təqdim etdiyimiz yeni məzmun və texnologiyalar eksperiment rolunu oynadıqdan sonra pedaqoji kadrların yenidənəhərəkətlenməsində müvafiqiyyətə istifadə oluna biler.

Yuxarıda deyilənlərdən belə nəticəyə ələmək olaraq ki, pedaqoji kadrların yenidənəhərəkətlenməsində təlim prosesinin modernləşdirilməsi pedaqoji peşə sərisləliyinin inkişafına xidmət edən bütün komponentlərinə vəhdiyyət yaradma (vahidlik prinsipi) prinsipi əsasında həyata keçirilməsi mümkündür. Dəyilən qanuna uyğunluqlar və prinsiplər əsasında qurulan idarəetmə inkişaf etdiricisi olduğunu üçün keyfiyyətin yüksəldilməsi üçün zəmin yaradır.

L.Gurbanova

The influence of modernizing of education to the repreparation of pedagogical cadres

Summary

The article is dedicated to the essence of management of pedagogical staff retraining. Modernization directions and factors of teachers retraining system are indicated here. At the same time the author proposes the principles and requirements of modernization on pedagogical staff retraining system.